

Integrale zorg

Het politieke poldermodel is uit. Het dualisme is in. Het kabinet en het parlement vormen zelfstandig hun eigen oordeel. Tegenstrijdige visies botsen. Als dat maar goed gaat...

Ook ons persoonlijke leven kent tegenstrijdige tendensen. Men zegt: wij bestaan uit lichaam en geest. Willen, voelen, denken en handelen wijzen niet altijd in dezelfde richting. Tegenstrijdige argumenten vechten om de voorrang. Gaat dat wel goed?

Meestal wel. Dat ingewikkelde samenstel van ongelijksoortige bouwstenen is samen: gewoon 'ik'. Als ik naar mijn lichaam wijs, bedoel ik ook al dat andere, wat 'geest' heet.

De vraag rijst of lichaam en geest voor elkaar werkelijk twee wezensvreemde substanties zijn. Zijn er wel twee aparte substanties van lichaam en geest, of is er eigenlijk maar één? En welke dan?

De filosoof Descartes (1596 – 1650) probeerde deze vragen in een gedachte-experiment te beantwoorden. Behaaglijk gezeten bij de open haard met een goed glas wijn, rolde en kneedde hij een stukje bijenwas in zijn handen. Hoe hij ook varieerde, de bijenwas was én bleef bijenwas. Verandering van kleur, vorm of grootte beïnvloedt op geen enkele wijze de materie van de bijenwas zelf. Hij meende hiermee te bewijzen, dat materie als zodanig - en dus ook de materie van ons lichaam - *zelfstandig* bestaat.

Geldt datzelfde voor de geest?

Ook die vraag tracht Descartes in een nieuwe meditatie te beantwoorden. Net als bij het stukje bijenwas streepde hij –nu in gedachten - alle kenmerken weg, die voor het bestaan van zijn geest niet echt noodzakelijk zijn. Het wegdenken van alle opgedane ervaring en zintuiglijke waarneming bleek zijn geest niet aan te tasten. Vervolgens schrapt Descartes de gehele fysieke werkelijkheid en ten slotte ook zijn eigen lichaam. Wat blijft er over? Hij kan nog steeds 'ik' zeggen. Zijn geest is nog springlevend. Kan hij nog meer wegdenken?

Hij zoekt de grens, waar voorbij zijn geest niet meer bestaat en niet meer *kan* bestaan. Wat kan hij NIET wegdenken, zonder zelf te verdwijnen? Wat blijft er ten slotte als *onbetwifelbare* werkelijkheid over? Zijn antwoord is helder en duidelijk: het denken zelf.

Probeer zelf maar eens uw eigen denken weg te denken. Dat is onmogelijk, omdat 'twijfel' aan het werkelijke bestaan van uw denken, alleen mogelijk is dankzij ditzelfde denken. Wie twijfelt, denkt. Ook twijfel *is* denken. De eindconclusie van Descartes is wereldwijd beroemd: 'Cogito ergo sum', ofwel 'Ik denk..., dus ik besta'.

Descartes bewees niet alleen dat het lichaam als zelfstandige substantie bestaat, maar ook de geest. De mens bestaat dus uit twee niet tot elkaar te herleiden substanties: lichaam én geest. Ziehier, het bewezen dualisme in de mens.

De denkmethode van Descartes is weliswaar geniaal, maar toch had hij ongelijk. Zijn vergeten vooronderstelling is, dat de constatering van 'ik denk' alleen mogelijk is, *dankzij* zijn fysieke hersenen. Het wegdenken van zijn lichaam was alleen mogelijk omdat zijn hersenen als materiële substantie bleven functioneren. Zonder lichaam geen hersenen én geen geest. Zonder geest geen mens. Zonder mens geen 'ik'.

Het dualisme heeft het Westerse denken tot in zijn voegen bepaald. Wij gaan bijvoorbeeld voor onze zieke geest naar de psychiater, voor wie de geest zelf onzichtbaar blijft. Niet de halve, maar de *hele* mens is ziek. Voor fysieke klachten bezoeken wij zoveel specialisten als er delen van ons lichaam zijn. Ons lichaam wordt medisch als een mechanisch object gezien. Het kankergezwell zit inderdaad in mijn lichaam, maar niet alleen mijn lichaam is ziek, 'ik' ben ziek.

Hoe het mogelijk is dat onze 'harde' lichamelijke materie, zoiets 'ijls' als geest genereert, blijft een raadsel. Eén ervaring is zeker: 'Ik besta...', én ook het vervolg: 'dus ik denk, voel en handel'. Wie 'ik' zegt, ervaart zichzelf niet als lichaam en nog iets. Hij voelt zich een ongedeelde totaliteit.

Nu maar hopen dat de medische wereld het tweeslachtig denken afzweert. Als ik kanker heb, vraag 'ik' om hulp. Niet de *ziekte* moet worden genezen, maar de *zieke*. Dit vraagt om integrale zorg.